



Türkiye Bilişim Derneği (TBD) Özenli Türkçe Çalışma Grubu

Niçin ve Nasıl Türkçe Özürlü Olunur?

“Türkçe özürlü olmak hiçbirimize yakışmaz!” diye düşünüyoruz; siz ne dersiniz?

Aşağıda, “Niçin ve nasıl Türkçe özürlü olunur” konusunda bazı görüşler bulabilirsiniz:

“Bilişimde Özenli Türkçenin Önemi” adlı yazıda şu düşünürlerimizin görüşlerinden özetler verilmişti: Aydın Köksal, Emre Kongar, İlhan Selçuk, O. Toygar, Ö. Yağcı, Sevgi Özel, Yaman Tüzcet, Yusuf Çotuksöken, Zülfü Livanelli.

(Ören, T. (2005). *Bilişimde Özenli Türkçenin Önemi*. *Bilişim ve Bilgisayar Mühendisliği Dergisi*, 1:1. s. 1-10. (Ayrıca, *Türkiye Bilişim Ansiklopedisi*, Papatya Yayıncılık, İstanbul, s. 254-262).

Aydın Köksal (2000):

Sadece Türkçeye katkıda bulunamayan değil aynı zamanda Türkçe düşünemeyen kuşaklar yetiştirerek beyin gücümüzü yanlış yerde kullanmanın zararlarını Köksal çok açık ve etraflı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Köksal yabancı dille öğretimin sorunlarını şu başlıklar altında irdelemekte [s. 118-124]:

- (1) Yabancı dilde kitap sorunu.
- (2) Öğrencinin yabancı dildeki bir kitabı anlamak üzere yapacağı okumanın süresinin kat kat artması.
- (3) Öğretmenleri yetiştirmenin maliyetinin artması.
- (4) Dersleri İngilizce olarak verecek öğretmenleri yetiştirmenin gerektireceği sürede yaşanacak büyük sıkıntılar.
- (5) Yetişkin öğretim kadrolarında görülen yurtdışına göç eğiliminin artması.
- (6) Yabancı öğretmen getirmenin yüksek maliyeti.
- (7) Yabancı dille öğretimin, öğrencilerine gerçekten nitelikli bir öğretim verilebilmesini olanaksız kılması ve buna karşılık yabancı dil öğretimine de pek katkısı olmadığı gerçeği.
- (8) Yabancı dille öğrenimin niteliksiz öğrenimi ortadan kaldıramayacağı.

(Köksal, A., 2000. *Yabancı Dille Öğretim – Türkiye'nin Büyük Yanılgısı, Öğretmen Dünyası, Ankara.*)

Emre Kongar (2003):

Kongar'ın kitabının adı mesajını özetlemekte: “Yozlaşan Medya Yozlaşan Türkçe.” Toplumdaki yozlaşma irdelenirken, siyasetin iktidar gücü, medyanın kamuoyu oluşturma gücü ile devletin ekonomi gücü ve medyanın ticari güçleri arasındaki ilişkiler vurgulanmakta. Ayrıca, *burjuazimizin bir kısmının lümpenleşmesi* ile güçlenen *kültür yozlaşmasının* Türkçeye yansımalarına da dikkatimiz çekilmekte.

Kitap birden fazla yönden iyi bir kaynak. Pek çok terim irdelenirken, terimleri (ve temsil ettikleri kavramları) zevkle öğrenmemizi sağlamakta.

Kongar, yaptığı yararlı bilgilendirmelerde, nadir de olsa, yapmış olduğu yanlışlara dikkatini çeken okurlarına uygarca teşekkür edip ek açıklamalarını tüm okurlarının yararına sunmakta. *Bunu yaparken de dil tartışmalarının akılcı ve uygar bir şekilde yapılabileceğine, esin kaynağı niteliğinde, güzel örnekler sergilemekte.*

(Kongar, E., 2003. *Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe. Remzi Kitabevi, İstanbul.*)

İlhan Selçuk:

“Peki, bugün Türkçenin içine düştüğü durum nedir? Herkesi tedirgin eden yozlaşma nereden kaynaklanıyor?... Çok açık: ... ‘Ulusal devlet’i çürütüp yok etmek isteyen akımlar öylesine güçlendi ki ‘ulusal para’ ya da ‘ulusal bağımsızlık’ gibi ‘ulusal dil’i de dışlayan anlayışın siyaseti, toplumda egemenleşiyor. Bu anlayışın hayata yansması, sonunda herkesi tedirgin edecek bir çarpıcılığa ulaştı. Öyleyse iyi bir noktaya ulaştık; nerede bir tepki varsa, orada umut vardır.”

(Tüzcet, Y., 2002. *Ekrandaki Mürkçemiz, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul.*)

O. Toygar (2003):

Dil bilincinin önemine dikkatimizi çeken Toygar’dan bazı görüşler: “Çocukları dört yaşındayken İngilizce sözcükler söylediği için sevinen, 15 yaşındayken yabancı dili iyi diyerek övünen ana babalar bilmelidirler ki sadece yabancı dil bilen, ancak yaşadığı kenti, ülkeyi, içinde bulunduğu toplumu ve sorunlarını bilmeyen, doğaya ve insana kayıtsız, idealizmi kaybolmuş özentili bir gençlik ulusal bütünlüğümüz ve bağımsızlığımız için büyük tehlikedir.” “... Türk gençliği artık bilmelidir ki milliyetçilik ulusal futbol maçlarında “üç hilalli” bayraklar sallamak ve asker uğurlamalarında “bozkurt işareti” yapmak değildir. Milliyetçilik ulusal onur kaygısı taşımak, üretken ve dürüst bireyler olarak topluma yararlı olmak ve bağımsız bir Türkiye için her alanda emperyalizme karşı mücadele etmektir. Bu mücadelenin ilk adımı da Türk diline sahip çıkmaktır. İşte bu nedenlerle Atatürk’ün ‘Ülkesinin yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır’ sözünü hiçbir zaman unutmadan bu konuda kendimizi eğitmeli, çevremizi de bilinçlendirmeliyiz.”

(Toygar, O., 2003. *Ulusal Dil Bilinci. Cumhuriyet gazetesi, yıl: 80, sayı: 28448, 27 Ağustos 2003, s. 2.*)

Ö. Yağcı (2003):

“Bir toplum neyin etkisi altında kalıyorsa, o toplumun dili de onun etkisi altında kalır.”

“10. yüzyıldan itibaren Türkçeye egemen olmaya başlayan Arapçanın ‘dinin dili’ gerekçesiyle bir kutsallık, üstünlük zırhına bürünmesi, Farsçanın egemen yazın dili olarak üstün sayılması, Türkçe kullananların ‘etrak-ı biidrak’ (anlayışsız Türkler) denilerek küçümsenmesi gibi, bugün de İngilizce ‘küreselleşmenin dili’ gerekçesiyle dokunulmazlık zırhına bürünmekte, Türkçeyi savunanlar aşağılanmakta ve insanların çoğu kendi dillerini yok eden bu gidişe dur demek cesaretini gösterememektedir.”

“Eğitimi bile yabancı dille yaptırarak denli bir tutsaklık söz konusudur.”

“Buna karşı çıkanlarsa yenilik düşmanı, dinazor ilan edilmekte ve ‘yükselen değerler’in büyük gücüyle susturulmaktadır.”

“Dilimiz medya aracılığıyla İngilizcenin saldırısına uğramış ve sözlüğümüzdeki yabancı sözcük oranı gittikçe artmaya, İngilizcenin kuralları, terimleri de dilimize girmeye, Türkçe sözcükler bile yabancı ağızlarla kullanılmaya başlanmıştır.”

“Dil, düşüncenin temeli olduğu için, dildeki yozlaşma kültürel yozlaşmanın temelini oluşturmaktadır.”

“Dil geleceğimizdir. Geleceğimizin kirletilmesine, karartılmasına, yozlaştırılmasına izin vermeye hakkımız yoktur. Çünkü biz ödünç aldığımızda temizdi, aydınlıktı.”

“Yükselen değerlere boyun bükmeyelim, kendi değerlerimizi yükseltelim.”

(Yağcı, Ö., 2003. *Dilimiz ve Medya, Çağdaş Türk Dili, Sayı 180 (Şubat 2003).*)

Sevgi Özel (2000):

“1983’te gazeteler, bu kez 205 Türkçe sözcüğün yasaklandığını yazar. ... İlginç bir rastlantı; bu yeni yasak sözcük dizelgesinin ‘emekçi’leri, resmi Türk Dil Kurumunun ‘akademisyen’leridir” [s. 82].

“Türetilen sözcüklere gösterilen tepki, toplumu yanıltmak, göz boyamak için göstermelik bir oyundur” [s. 85].

“Türkiye, Türkçe sözcüklere savaş açanların Türkçü, ‘milliyetçi’; dil devrimini, Türkçe sözcükleri savunanların da solcu, bölücü sayıldığı bir ülkedir” [s. 86].

“Bugün bile birçok bilimci, sanatçı kimi yabancı sözcüklere bulunan Türkçe karşılıkların, ‘kavramı karşılamadığı’ aymazlığı içindedir. Sözcükleri kullana kullana, onların anlam, kavram alanlarını belirleyecek, genişletecek, yaygınlaştıracak olan bilimciler, sanatçılarken, bu kesim, yemek seçer gibi sözcük seçmektedir” [s. 90].

“Türkçeye bağımsızlık ve kişisellik vermek isteyenlerin karşısına, açıkça ya da gizlice Arapça hayranlığı çıkmaktadır” [s. 98].

“Bireylerin dili doğru, etkileyici kullanması, dil bilinci dediğimiz, dile saygıyı, sevgiyi, özeni ve dilin en önemli iletişim aracı olduğunu duyumsatan kavramın özümsemesiyle olanaklıdır. Bu bilinç, anadili öğretimiyle alınır, gelişir, yaşama biçimine dönüşür. Çünkü dil, yaşamın abecesidir, insan anadili ile düşünür. Gelgelelim yarım yüzyıldır ülkemizde kişilere bu bilinci vermektен, geliştirmektен yoksun anadili öğretimi dizgeleri kullanılmaktadır” [s. 107].

“Dil yanlışları, ancak dili doğru, albenili kullanan insanlar ve onların ürünleri eğitim kurumlarında, kitle iletişim araçlarında yerini aldığında engellenebilir. Bu bilince ulaşmış bir ülke, anadili öğretimi düzenine koymuş, yabancı dille öğretimi yaygınlaştırma saçmalığından kurtulmuş demektir” [s. 118].

(Özel, S., 2000. *Dil Kiri El Kiri. Bilgi Yayınevi, Ankara.*)

Yusuf Çotuksöken (2002):

“Bu kavramların sıradüzenine bakalım: **sadeleştirmecilik/yalınlaştırmacılık**, ılımlı Türkçeciliği; **özleştirmecilik/Öz-türkçecilik**, gerçek, devrimci Türkçeciliği; **tasviyecilik/arı Türkçecilik** ise, aşırı Türkçeciliği, simgelemektedir”.

“Türkçe’nin zenginleştirilmesinin önünde bir dizi engel bulunmaktadır:

Siyasal engeller:

“... 12 Eylülcülerin 1983’te Atatürk’ün vasiyetini çiğneyip Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu’nu kapatıp yerine aynı adla başka kurumlar oluşturmaları ...” “... eğitimin siyasal yetkenin elinde bulunması ...”

Bilimsel engeller:

“... henüz şöyle dört dörtlük bir dilbilgisi (genel dilbilgisi, karşılaştırmalı dilbilgisi, işlevsel dilbilgisi, dağıtımsal dilbilgisi...) kitabımız yok”

“Bugünkü TDK’nın Türkçe Sözlük’ü binlerce yanlışla okurlara sunuldu.”

“... 1983’te kurulan resmi TDK, Türkçe’nin yazım anlayışını altüst etti; üç kez bastığı İmlâ kılavuzu’nda birtakım ilke, kural ve yazılışları değiştirdi.”

Eğitsel engeller:

“Ders programlarının içeriği çağdaşlaştırılamamıştır, öğretim yöntem ve teknikleri artık işlevsizleşmeye başlamıştır.”

Kurumsal engeller:

“Özel tv ve radyoların (bu arada TRT’yi de unutmamalım) dil kullanımındaki tutarsızlıkları hiç de göz ardı edilebilecek gibi değildir.”

Bireysel engeller:

“Her birimiz günlük yaşamımızda çok değişik yönlerimize özen gösteririz. Gelin görün ki dilimize nedense pek bir özen göstermeyi düşünmeyiz. *Oysa dil de sevgi gibi özen ister.*

(Çotuksöken, Y., 2002. *Türkçe Üzerine Denemeler ve Eleştirmeler*, Papatya Yayıncılık, İstanbul., s. 77, 88-92.)

Zülfü Livaneli (2000):

“Ama bu içler acısı durumun sorumluluğunu sadece şarkıcıların ve gençlerin sırtına yüklemek doğru değil. Kabahat onları yetiştiren ortamda. Bu ortamın özelliklerini saydığımızda bakın karşımıza neler çıkıyor: Kültürden korkan, durmadan kitap toplayan ve kitabı suç aleti gibi televizyonlarda teşhir eden bir devlet.

Kaliteye ve kültür birikimine düşman kesilen ve iyiyi kovup kötüyü baştaçı etmeye çalışan bir medya anlayışı.

Para kazanmış ama burjuva düzeyine yükselememiş bir görgüsüz zenginler güruhu.

Sanki intikam almaya çalışırcasına toplumun kültürünü, geleneklerini ve ahlakını çürütmeye çalışan medya yöneticileri.

Dünyanın en saygın kelimesi olan “**entellektüel**” kavramını “**entel**”e çeviren ve bütün düşünen insanları bar sarhoşları kategorisinde algılayan *yalınkat kişiler*.

Dil bilmenin, kitap okumanın, dünya entellektüel tartışma ortamında bulunmanın ve sanattan zevk almanın küçümsendiği bir *az gelişmiş ülke kompleksi*.

Sanatçılar ve aydınlar arasındaki ölümcül kıskançlıklar.

Kendilerini entellektüel yerine koyan, kendi küçük egosu büyük yarım aydınlar.”

(Livaneli, Z., 2000. *Türkçe’ye Ağut*. Sabah, 5 Eylül 2000, s. 5.)

Daha sonra yayımlanmış olan yazılardan:

Ragıp Kayar (2012) yazısına bir Psikiyatri Profesörü olan **Orhan Öztürk**’ten şu alıntı ile başlamakta:

“Yabancı sözcük kullanma tutkusunun temelinde, eski çağlarda olduğu gibi, *yetersizlik, güvensizlik duygularına bağlı olarak* büyüsel düşünce ve anlaşılma zorluğuna sığınma eğilimi vardır.” Orhan Öztürk

Ragıp Kayar (2012). *Son On Yılda Tıp Dilimizdeki Sorunları Araştıran Çalışmalar, Türk Nefroloji Derneği – [Terim Kolu Bülteni](#), Eylül 2012, sayı 8, s. 11-15.*

Tevfik Ecdar (2012) şöyle demektedir:

“Türkçemizdeki bugünkü yozlaşmanın elbette çok sayıda nedeni vardır. Bu nedenler arasında *duyarsızlık, eğitim eksikliği, dilimize saygısızlık ve yabancı sözcük kullanma özentisi* sayılabilir.”

(*Tevfik Ecdar (2012). Türkçenin Kullanımı ve Aydın Olma. Türk Nefroloji Derneği – [Terim Kolu Bülteni, Ocak 2012](#), sayı 7, s. 9-12.*)